

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1999/46

Karar Sayısı : 2000/25

Karar Günü : 20.9.2000

Resmi Gazete Tarih/Sayı: 04.10.2002/24896

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Küçükçekmece İcra Tetkik Mercii

İTİRAZIN KONUSU : 9.6.1932 günlü, 2004 sayılı "İcra ve İflâs Kanunu"nun 82. maddesinin birinci bendi ile 3.4.1930 günlü, 1580 sayılı "Belediye Kanunu"nun 19. maddesinin yedinci bendinin Anayasa'nın 35. ve 138. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Alacaklı Şirket tarafından yapılan ilâmlı icra takibinde borçlu Belediyece, banka hesaplarındaki paraların kamuya tahsisli olduğu ileri sürülerek haczin kaldırılması istemine ilişkin davada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinin birinci bendi ile Belediye Kanunu'nun 19. maddesinin yedinci bendinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

1- 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" başlıklı 82. maddesinin itiraz konusu birinci bendi şöyledir:

"Madde 82- Aşağıdaki şeyler haczolunamaz :

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,

..."

2- 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyelerin hakları, salâhiyet ve imtiyazları" başlıklı 19. maddesinin iptali istenilen 7. bendi şöyledir:

"Madde 19 - Belediyelerin hakları, salâhiyetleri ve imtiyazları şunlardır :

...

7- Belediye daire ve şubeleri, bahçeleri, umuma ait akar olmıyan açık ve kapalı mahalleri emlak vergisinden müstesna olmak, belediye vergi ve resimleri ile hidematı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası üzerine haciz konulmamak;"

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanan Anayasa kuralları şöyledir:

1- "MADDE 35.- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

2- "MADDE 138.- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmede olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştirmek ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

C- İlgili Anayasa Kuralı

İlgili görölen Anayasa kuralı şöyledir.

"MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ölkesi ve milletiyle bölünmez bütönlüğünün, millî egemenliğin, Cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörölen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngöröldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İctüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Ahmet Necdet SEZER, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Mustafa YAKUPOĞLU, Fulya KANTARCIOĞLU, Aysel PEKİNER, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ'in katılmalarıyla 16.11.1999 günü yapılan ilk inceleme toplantısında: 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinin birinci bendinde yer alan "Devlet malları" sözcüklerinin iptali istemiyle daha önce yapılan başvurunun 21.10.1992 günlü, Esas:1992/13, Karar:1992/50 sayılı kararla esastan incelenerek Anayasa'ya aykırı olmadığı gerekçesiyle reddedildiği ve karar 30.6.1993 günlü, 21623 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı saptanmakla;

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl

geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz. "Devlet malları" sözcüklerinin iptali için daha önce yapılan bir başka başvuru nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce işin esasına girilerek verilen ret kararının 30.6.1993 günlü Resmi Gazete'de yayımlandığı ve bu tarihten itibaren on yıllık süre geçmeden aynı sözcüklerin iptali için başvuru yapıldığı anlaşıldığından, bu başvurunun "Devlet malları" sözcüklerini içeren bölümünün Anayasa'nın 152. maddesiyle 2949 sayılı Kanun'un 28. maddesinin son fıkrası uyarınca reddine, 3.4.1930 günlü, 1580 sayılı "Belediye Kanunu"nun 19. maddesinin yedinci bendine ilişkin itirazın esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esas inceleme evresinde ele alınmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152 ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin, bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin iptalini istediği, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesinin yedinci bendinde, "Belediye daire ve şubeleri, bahçeleri, umuma ait akar olmayan açık ve kapalı mahalleri emlak vergisinden müstesna olmak, belediye vergi ve resimleri ile hizmetatı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası üzerine haciz konulmamak" denilmektedir.

Bakılmakta olan davanın konusu, borçlu durumda olan belediyenin aleyhine yapılan ilâmlı icra takibi sırasında banka şubelerindeki kamuya tahsis kararı alınan hesaplarına konulan haczin kaldırılması istemidir. Bu nedenle, 19. maddenin yedinci bendine ilişkin esas incelemenin "...hizmetatı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası..." ile sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, Devletin borçlarını icra takibi olmaksızın ödemesi gerektiğini, belediyelerin itiraz konusu kurallardaki yetkilerini sürekli olarak borçlarını ödememek için kullandıklarını, bu durumun alacaklıları zor duruma düşürdüğünü, Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının kamu yararı amacı ile sınırlanabileceğinin belirtildiği, buna rağmen belediyelerin tüm mal varlıklarını kamu yararına tahsis ederek mülkiyet hakkını sınırlamak yerine ortadan kaldırdığını, Anayasa'nın 138. maddesinde, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu bulunmasına karşın icra takibinin esasını oluşturan mahkeme ilâmının uygulanmasının itiraz konusu kurallarla engellendiğini ileri sürmüştür.

2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinin birinci fıkrasında, Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen malların icra takiplerinde haczedilemeyeceği; 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesinin yedinci fıkrasında da,

Belediye daire ve şubeleri, bahçeleri, umuma ait akar olmayan açık ve kapalı mahalleri emlak vergisinden müstesna olmak, belediye vergi ve resimleri ile hidematı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası üzerine haciz konulamayacağı hükme bağlanmıştır.

Anayasa'nın 35. maddesinde, "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." kuralına yer verilmiş, temel hak ve özgürlüklerin sınırını gösteren 13. maddesinde ise, temel hak ve hürriyetlerin, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, Cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceği, temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamayacağı, bu maddede yer alan genel sınırlama sebeplerinin temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerli olduğu belirtilmiştir.

İtiraz konusu kuralla, belediyelere ait hidematı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşya üzerine haciz konulamayacağı belirtilerek mülkiyet hakkına sınırlama getirilmiş ise de, akarı olan emval için haciz işlemi yapılabilmesi imkânının bulunması, kişilerin bu hakkının tamamen ortadan kaldırılmadığını göstermektedir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 1. maddesinde "Belediyeler, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medenî ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi şahsiyettir." denilmektedir. Aynı Yasa'nın 15. maddesi ile diğer maddelerinde belirtilen Belediyeye ait hizmetler, toplumun genel ve ortak gereksinimlerini karşılamak için kamu yararı gözetilerek yapılan, devamlı ve düzenli çalışmalardır.

Günümüzde kamu yararı, toplum yararı, ortak çıkar, genel yarar gibi birbirinin yerine kullanılan kavramlarla anlatılmak istenen, bireysel çıkardan farklı ve onun üstünde ortak bir yarardır.

Belediyelerin, devamlılık gösteren hizmetlerinin görülmesine ayrılmış olan emval veya eşyaların hacze konu olabilmesinin, belediyelerin yerine getirmekle yükümlü bulundukları kamuya ilişkin hizmetlerin ifa vasıtalarını ortadan kaldırmak gibi arzu edilmeyen bir netice doğuracağı kuşkusuzdur.

İtiraz konusu kuralla getirilen sınırlamada amaç toplum yararının üstün tutulmasıdır. Bu sınırlama dışında belediye aleyhine her türlü icra takibinin yapılabilmesi mümkündür. Bu nedenle, engellenmeden söz edilemeyeceği gibi haklı bir neden olmaksızın mahkeme kararlarının yerine getirilmesinin geciktirilmesi olanağının borçlu idarenin iradesine bırakılmış olduğu iddiası da yerinde değildir.

Belirtilen nedenlerle, itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 13., 35. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOLU, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

1- 9.6.1932 günlü, 2004 sayılı "İcra ve İflas Kanunu"nun 82. maddesinin 1. bendinin "...mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar," bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- 3.4.1930 günlü, 1580 sayılı "Belediye Kanunu"nun 19. maddesinin 7. bendinin "...hidematı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK ile Rüştü SÖNMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

20.9.2000 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Mahir Can ILICAK	Rüştü SÖNMEZ	Ertuğrul ERSOY
Üye		Üye
Tülay TUĞCU		Ahmet AKYALÇIN

KARŞIOY YAZISI

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesinin yedinci bendinin, sınırlama kararı uyarınca incelenen belediyelerin "hidematı âmmeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası" üzerine haciz konulamayacağına ilişkin bölümüyle, belediyelerin kimi malları alacaklılarına karşı korumaya alınmıştır. Buna göre, belediyelerin kamu hizmetine özgülenmemiş özel mülkleri ya da gelir getiren taşınmazları olmadıkça kişilerin alacaklarına kavuşma olanağı bulunmamaktadır.

Mülkiyet hakkını düzenleyen Anayasa'nın 35. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi mülkiyet hakkı için öngörülen anayasal güvence, yalnız menkul ve taşınmaz malları değil, para ile değerlendirilebilen hakları ve mal varlığını da kapsamaktadır. Bu nedenle, kişilerin alacak haklarının da 35. maddenin güvencesi altında olduğunda duraksamaya yer yoktur. Maddenin ikinci fıkrasında bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilmesi vurgulanmış temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerli olduğu belirtilen genel sınırlama nedenlerinin düzenlendiği 13. maddede de genel ve özel sınırlamaların

demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamayacağı açıklanmıştır. Bir hak ve özgürlüğün tümüyle kullanılamaz hale getirilmesi ise kuşkusuz, sınırlamayı aşan hakkı yok eden bir durumdur.

İtiraz konusu düzenlemeyle belediyelerin geliri olmayan tüm mal varlıklarının kamu hizmetine özgülenmesi ve gelir getiren mallarının da bulunmaması halinde kesinleşmiş yargı kararlarına karşın alacaklıların haciz yoluyla haklarına ulaşmaları tümüyle engellenmektedir. Sınırlamanın ötesinde hakkı ortadan kaldıran bu durum, Anayasa'nın yalnız 35. ve 13. maddelerine değil, hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. maddesine de açık bir aykırılık oluşturmaktadır.

İnsanı öne çıkaran çağdaş demokrasilerde, kamu yararı gerekçesiyle de olsa kişi haklarını tümüyle kullanılamaz hale getirebilecek düzenlemelere izin verilmemekte, bu konuda adil bir denge kurulmasına özen gösterilmektedir.

Belediyelerin kamu hizmetine özgülenen menkul ve gayrimenkullerinin korunmasındaki kamusal yarar yadsınamaz. Ancak, bunun kişi haklarını tümüyle yok edebilecek düzeye vardırılması da düşünülemez. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen demokratik hukuk devletinde yalnız hakkın ortadan kaldırılması değil elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaştırılması da, kuralın Anayasa'ya aykırılığının kabulü için yeterlidir. Bu bağlamda kimi durumlarda kişilerin belediyelerden olan alacaklarını tahsil etmelerini önemli ölçüde zorlaştıran kimi durumlarda da tümüyle engelleyen itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Sacit ADALI	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	
Mahir Can ILICAK	Rüştü SÖNMEZ	